

Anežka Hejnicová: „Analýza narativní kategorie prostoru v raných prózách Jana Čepa“, FF UK 2024

Posudek oponenta

Téma prostoru v prózách Jana Čepa je dobře zvolené, poskytuje zajímavý materiál a zároveň je v základních obrysech dobře uchopitelné v rozsahu bakalářské práce. Anežka Hejnicová si s ním, domnívám se, dobře poradila a předkládá k obhajobě solidní práci. V posudku uvádím některá problematická místa a vznáším určité otázky, což by nemělo upozadit v zásadě kladné hodnocení.

Po formální stránce je práce velmi dobře napsaná, není zatížená překlady, je dobře rozčleněná po formální stránce, a především je výborně uspořádaná konceptuálně, rozvíjení tématu má svou logiku.

Text začíná teoretickým uvedením do problematiky zobrazení prostoru v literárním díle, pokračuje rámcovým zasazením Čepova díla v dobové konstelaci literárních proudů a ve shodě s řadou dalších interpretů zdůrazňuje jeho nezařaditelnost, v poslední a hlavní části se pak věnuje prostoru v jeho prózách.

Posudek by mohl být dlouhý a práce pozitivně vybízí k ujasňujícímu rozhovoru, omezím se na několik základních momentů.

1. K teoretickému úvodu. Použitá literatura je relevantní a v zásadě dostatečná, bylo by ale možné ji rozšířit v několika směrech. Autorka používá spojení literární prostor, jinde píše o zobrazení prostoru, přičemž první bod má v uvažování o literatuře širší a dá se říci abstraktnější význam. Zde by se hodilo nahlédnout do Blanchotovy stejnojmenné knihy, která může doplnit Sławińskiego spíš přehledovou studii. Mohla by být inspirativní v tom, že dovoluje propojit více rovin, v Čepově případě zejména vyprávění a zobrazený prostor. Bachelardova *Poetika prostoru* (skromně se domnívám, že by bylo vhodnější použít český překlad) není možná nejvhodnější referencí, protože Bachelard pracuje především s imanentním pojetím prostoru a nedává velkou možnost zapojit otázku transcendence, která je u Čepa naléhavá. Závěrečná kapitola o nekonečném rozměru jde, myslím, správným směrem, ale Bachelard tady spíše zastírá estetiku vznešeného stojící někde v pozadí. Ta by dovolila věc lépe popsat a uvažovat o souvislosti estetiky literárního díla a motivů, které u Čepa mají náboženské pozadí.

2. U otázek Čepovy příslušnosti či nepřislušnosti k různým literárním proudům a vůbec obecné charakteristice autorka občas používá příliš ostré odlišení a jednoznačnou kauzalitu. Čep není možná zařaditelný k psychologické próze, ale také není myslitelný bez ní (a v psychologické próze také vždy jde o něco víc než jen popis duševních stavů, stačí si promyslet příklady). Nelze například říci, že Čep psal krátké prózy proto, že nebyl popisný, ani naopak (s. 21). Tady je na místě spíše strukturální přístup, vnímající složky díla v jisté celistvosti a souhře. Kauzální popis věc možná zpřehledňuje, to však za cenu nepatřičného zjednodušení. Primární je celkové gesto, naše analytické soudy jsou v lecčem jen pomocné.

3. U konkrétních analýz prostoru autorka postupuje tematicky, tj. vybírá příslušné pasáže z různých próz. Uvítal bych a práci by prospělo, kdyby text doplnila alespoň jedna analýza konkrétní povídky, která by brala v úvahu celou její výstavbu a více se zaměřila na funkci prostoru v ní. Rozlišení dvou základních poloh nahoře / dole (údolí / hory) pokládám za relativně výstižné a funkční, a stejně tak i závěrečné vztazení k nekonečnému rozměru (pojem vznešeného, který má své náboženské konotace, ale je v zásadě estetický, by tu pomohl k jasnějšímu podání, jak jsem uvedl). Určitou výtku bych směřoval k tomu, že jednotlivé prostorové prvky autorka pojímá především z hlediska jejich významu pojatého poměrně staticky. Zřejmé je to zvláště u prózy Dvojí domov, kde údolí a hory nejsou jen sémantické protiklady, ale nesou také dynamické významy spojené s místem postav, jde tedy protiklad tady / tam. To je důležité ve dvojm ohledu: jednak Čepovy postavy v různých i abstraktnějších polohách vnímají rozpory v protikladu tady / tam; jednak ono *tam*, které není nutně vázáno s konkrétním místem, nýbrž s distancí, by dovolilo uvažovat o transcendenci v intencích novozákonních motivů poutnictví a dočasnosti, které jsou v Čepově díle klíčové, popřípadě by dalo základ k analýze existenciálních motivů.

Práce, jak jsem uvedl, je dobře napsaná, adekvátně pojednává své téma a připomínky k ní jsou vzhledem k pojetí spíše okrajové nebo jdou již za rámec bakalářské práce. Doporučuji k obhajobě a bez předjímání diskuze se přikláním k hodnocení výborně.

V Praze, 29. 5. 2024

doc. Josef Hrdlička

Ústav české literatury a komparatistiky FF UK